

Legislatíva je potrebná, pretože sa nedá v oblasti nečistých praktík spoliehať na samoreguláciu. Dodávateľské vzťahy sú neraz komplikované až tak, že môžu nastať problémy pri investovaní a inovovaní práve v dôsledku nečistých praktík. Neraz sa do problémov dostávajú práve aj malí a strední podnikatelia. Problematikou sa zaoberáme aj v rozhovore pre Parlamentný kuriér s poslancom Mikulášom KRAJKOVIČOM, ktorý pracuje vo Výbore NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie. Rozhovor pripravila redaktorka PK Anna Komová.

Transparentnosť a podnikanie v poľnohospodárstve

Regulačné zákony, ktoré chránia prvovýrobcov síce existujú ale problém je v tom, či sa bez problémov praktizujú aj v poľnohospodárstve?

Pravdepodobne ide o Zákon č. 362/2012 Z. z. Zákon o neprimeraných podmienkach v obchodných vzťahoch, ktorých predmetom sú potraviny, ktorý dáva právny rámec vo vzťahu prvovýrobcu-spracovateľ-obchod a definuje nečisté obchodné praktiky ale je obchádzaný zo strany obchodných reťazcov (OR) rôznymi praktikami, ktoré nie je možné v zákone podchytiť (jednoducho obchod je rýchlejší). Jedine čo platí na OR je kontrola kvality predaja zo strany štátu a vysoká pokuta.

Je možné organizovať výrobcov v oblasti poľnohospodárstva tak aby vládla spokojnosť? Ako dosiahnuť stav zlepšenia a skvalitnenia podnikateľských aktivít?

Organizovanosť poľnohospodárov je oblasť, v ktorej stále máme čo dobiehať. Dnes je už samozrejme, že bez silných odbytových združení, ktoré vytvoria samotní poľnohospodári, sa len veľmi ťažko rokuje s ich odberateľmi – napríklad spracovateľmi či priamo s obchodnými reťazcami. Čím silnejšia je pozícia na strane dodávateľov, tým sa im lepšie a aj úspešnejšie vyjednávajú odbytové ceny svojich produktov. Na to, aby sa poľnohospodárom lepšie organizovali odbytové družstvá, treba aj efektívnejšie podporné nástroje zo strany štátu.

Dá sa dosiahnuť stav transparentnosti v cenotvorbe a rozdeľovaní marže s primeranou spokojnosťou? Čo by pomohlo v poľnohospodárstve?

Prerozdeľovanie marží patrí medzi vážny problém, ktorý dlhodobo deformuje celý potravinový reťazec. Bez správne cielených zmien sa o žiadnej transparentnosti v potravinovom reťazci nedá hovoriť. Aj preto vítam návrh novely vyhlášky č. 291/2014 Z. z. Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ktorou sa vydáva Program štátnych

štatistických zisťovaní na roky 2015 až 2017. Podľa novely sa totiž do povinných štatistík v oblasti produkcie a predaja tak v množstvách, ako aj v hodnotom vyjadrení v prípade mlieka, mliečnych výrobkov, hydiny, vajec a mäsa majú zahrnúť aj údaje za maloobchod. V súčasnosti takéto informácie poskytujú len prvovýrobcovia a spracovatelia. Databáza za obchod chýba. Po novom na základe kompletných údajov bude mať štát ucelený obraz o fungovaní celého potravinového reťazca – teda od prvovýrobcov, spracovateľov až po obchodníkov. Nová štatistická databáza bude teda len doplnením už existujúceho štátneho štatistického zisťovania. Plne podporujem tento návrh, ktorý bude na prínos samotným dodávateľom – teda poľnohospodárom a potravinárom a ktorým sa ukáže, kto na úkor toho zarába v potravinovom reťazci.

Dodávateľsko-potravinársky reťazec utrpel už aj výraznú kritiku. Čo môže spôsobiť práve nedodržovanie legislatívy, dochádza aj k spomínaným nečistým obchodným praktikám?

Samozrejme, že dochádza k porušovaniu legislatívy. Dlhodobu to upozorňujú slovenskí poľnohospodári a potravinári, teda tí, ktorí v rámci potravinového reťazca ťahajú za kratší koniec. Na slovenský trh vstúpili nadnárodné obchodné reťazce v roku 1998 a naša legislatíva na to nebola absolútne nepripravená. Sektor maloobchodu sa ocitol v rukách zahraničných nadnárodných obchodných systémov. Dodávatelia už roky hovoria o uplatňovaní nerovnakých obchodných podmienok na potraviny vyrábané v SR na jednej strane a v materskej krajine na strane druhej. Hoci v roku 2008 Národná rada SR prijala Zákon o neprimeraných obchodných podmienkach, obchodné reťazce aj napriek tomu zákon obchádzajú. Dodávateľ, ak chce svoj tovar umiestniť v obchodnom reťazci, musí platiť rôzne neštandardné poplatky – napr. poplatok za umiestnenie výrobku na lepšom mieste, za vyhotovenie faktúry, za včasnú platbu, príspevok do firemného časopisu. Dokonca si dodávateľ musí zabezpečiť vlastného človeka, aby vyložil v obchode tovar a niekedy je aj nútený platiť poplatky za aktivity súvisiace s oslavami obchodného reťazca. Naši potravinári a poľnohospodári však najviac kritizujú ten fakt, že dodávatelia musia súhlasiť s tým, že na ich výrobok sa v rámci akcií zníži cena.

Dá sa zjednotiť spoločný európsky trh v oblasti poľnohospodárstva?

Európsky trh je jednotný aspoň na papieri. Spoločná poľnohospodárska politika je najintegrovanejšia politika a zahŕňa aj jednotný spoločný trh v rámci EÚ. Hlavným problémom je, že je tzv. dvojrychlostná – staré členské krajiny majú výhodnejšie podmienky, ako novo prístupujúce hlavne vo výške priamych platieb. Vstupuje do toho aj dovoľená, ale hlavne skrytá podpora poľnohospodárov zo strany národných štátov EÚ, kde „bohaté štáty“ podporujú svojich poľnohospodárov viac a tým deformujú trh.

Je potrebné vytvárať aj spoločnú európsku legislatívu týkajúcu sa dodávateľských vzťahov?

Áno, je to veľmi potrebné. Zároveň vidíme aj veľkú snahu najväčšej agrárnej samosprávy na Slovensku – Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory – aby sa prijali silné celoeurópske pravidlá smerujúce k sprehľadneniu dodávateľských vzťahov. Nie je to snaha len našich poľnohospodárov a potravinárov. O zneužívaní dominantného postavenia na trhu obchodnými reťazcami hovorili 29. septembra 2016 aj predstavitelia agrárnych samospráv krajín V4 v Modre. Zástupcovia krajín V4 vyjadrili nespokojnosť s tým, že obchodné reťazce si uplatňujú rôzne marže pri domácich a zahraničných výrobkoch. Aj preto osobne veľmi vítam fakt, že práve počas polročného predsedníctva SR v Rade EÚ je práve téma zlepšenia postavenia dodávateľov v potravinovom reťazci jednou z ústredných agropotravinárskych tém. Práve zlepšenie transparentnosti je totiž základom pre vyrovnanie vzťahov v dodávateľských reťazcoch potravín aj na úrovni štátov Európskej únie.

Pomohla by vhodne nastavená legislatíva práve kvalite a zloženiu potravín? A tým pádom aj jej kvantite, lebo by sa pravdepodobne zvýšil dopyt po kvalitnom tovare?

Áno, pomohla. Je dôležité, aby každý jeden výrobca potravín a nemyslím tým len slovenského, vyrábal také potraviny, ktoré budú skutočne obsahovať to, čo deklaruje etiketa na obale potraviny. Ak teda výrobca uvádza, že napríklad párky obsahujú 80 % mäsa, tak nech tento výrobok naozaj toľko mäsa aj obsahuje a nech sa do výrobku nepridávajú náhrady za surovinu. Ešte stále sa totiž stretávame s prípadmi, kedy skutočnosť nezodpovedá etikete.

Aký význam majú dotácie v oblasti zvyšovania kvality potravín, nie sú to len krátkodobé riešenia, netreba prijať trvácnejšie a dlhodobejšie rozhodnutia plnenia cieľov v oblasti kvality potravín?

Áno, treba prijať dlhodobejšie ciele. Podľa môjho názoru a aj podľa názoru našich poľnohospodárov a potravinárov sú dotácie v konečnom dôsledku – tak, ako sú momentálne nastavené – škodlivé a deformujú trh. Bud' nech sú zrušené plošne v celej EÚ alebo nech sú spravodlivo rozdeľované medzi všetkými členmi EÚ. Naši poľnohospodári totiž požadujú rovnaké podmienky, ako majú ostatní. Ak by sme mali podnikáť v agropotravinárstve bez dotácií, prejavila by sa skutočná, reálne cena výrobku. Pri dotáčnom systéme majú totiž spotrebiteľia mylné skreslený dojem o automaticky lacných potravinách. Musíme si uvedomiť, že ak chceme kvalitné potraviny, nemôžu byť „zadarmo“. Je veľmi skreslená predstava našich občanov, že za málo peňazí dostanú kvalitné potraviny. Dostanú len tzv. bezpečné potraviny, čo možno aj preložiť do slov zasýtia – nepoškodí vaše zdravie okamžite, no ich nutričná a zdraviu prospešná hodnota je nulová.